



Handläggare: Krister Eriksson
Telefon: 508 25 567

Till
Socialtjänstnämnden

Remiss - Departementspromemoria om stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående (Ds 2008:18)

1 bilaga

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Dag Helin

Tina Heinsoo

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat promemorian ”Departementspromemoria om stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående (Ds 2008:18)” till socialtjänstnämnden, äldrenämnden och stadsledningskontoret. I promemorian föreslås ett förtydligande av det ansvar socialnämnden har när det gäller att erbjuda stöd eller avlösning till anhöriga. Vidare föreslås att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpning av lagstiftningen som rör socialtjänstens arbete med stöd till de personer som vårdar och stödjer närstående.

Förvaltningen förordar såväl det förtydligande som föreslås skrivas in i 5 kap. 10 § SoL som det uppdrag Socialstyrelsen föreslås få.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har beretts inom avdelningen för Stadsövergripande sociala frågor/staben. Socialtjänstnämndens handikappråd har tagit del av ärendet den 9 juni 2008.

Bakgrund

Lagstiftning

I promemorian föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som syftar till att förtydliga socialnämndens ansvar att erbjuda stöd eller avlösning för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller stödjer en person som har funktionshinder.

I 1997 års proposition om ändring i Socialtjänstlagen (prop. 1996/97:124) föreslog regeringen en ny bestämmelse när det gäller stöd till anhöriga. Genom ett tillägg i 5§ i dåvarande socialtjänstlag (1980:620) – nuvarande 5 kap 10§ Socialtjänstlagen (2001:453 SoL) – föreslogs en skrivning om att:

”Socialnämnden *bör genom stöd och avlösning underlätta för dem* som vårdar närstående som är långvarigt *sjuka* eller äldre eller som har funktionshinder.”

I föreliggande promemoria föreslås en starkare skrivning som väsentligt förtydligar socialnämndens ansvar enligt 5 kap 10§ SoL:

”Socialnämnden *ska erbjuda stöd eller avlösning för att underlätta för de personer* som vårdar *en* närstående som är långvarigt *sjuk* eller äldre eller *stödjer en närstående* som har funktionshinder.”

Ändringen i Socialtjänstlagen föreslås träda ikraft den 1 januari 2009

Tydligare stöd till anhöriga

Bakgrunden till det nya lagförslaget är att det har blivit alltmer uppenbart att det behövs ett gott stöd för de personer som ger stöd- omsorgs- och vårdinsatser till närstående. Det vanliga är att den som ger stödet är anhörig till den som tar emot insatsen. För personer med funktionsnedsättning kan det vara en viktig resurs i det nätverk som behövs kring personen för att hon eller han ska kunna vara delaktig i samhället. För föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättningar är det som regel självklart att föräldrarna ska kunna ge barnet den omvårdnad och det stöd som barnet behöver. Det är därför viktigt att tillgodose föräldrarnas behov av avlösning och möjlighet att ge eventuella övriga syskon i familjen den uppmärksamhet de behöver. Om anhöriga som gör viktiga insatser för närstående uppmärksammas på ett positivt sätt och om deras situation underlättas genom individuellt inriktade stödformer så kan både den som behöver stödet och den anhöriga känna ökad trygghet och få ökad livskvalitet.

Förslaget till ändring av lydelsen i 5 kap 10§ SoL har sin grund i att det behövs ett nytt perspektiv på vård, omsorg och stöd – ett perspektiv som utgår från de anhörigas grundläggande betydelse för att ge omsorg och stöd till personer med funktionsnedsättningar eller till dem som är långvarigt sjuka. Det ska tydliggöras att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som hjälper och stödjer närstående. Insatser till anhöriga måste därför utvecklas. Förslaget syftar inte till att tvinga anhöriga att utföra mer insatser utan att underlätta för dem som av fri vilja utför insatser.

Stimulansbidrag

I promemorian redovisas olika former av stimulansbidrag som kommunerna erhållit för att stödja anhörig vårdare. I huvudsak rör dessa stimulansbidrag insatser för personer som är äldre, d v s över 65 år. Förvaltningen ger därför ingen närmare redovisning om utformning, fördelning etc, i detta tjänsteutlåtande.

En kort redovisning görs dock av de stimulansbidrag som under 2005 och 2006 utbetalats till projekt som initierats av Nationell psykiatrisamordning och Socialstyrelsen. Under 2006 startade ett projekt för att uppmuntra kommuner och landsting att skapa gemensamma guider med lättillgänglig information om vård, stöd och service till personer med psykisk funktionsnedsättning, deras anhöriga och personal. 53 kommuner har hittills beviljats utvecklingsmedel efter att ha presenterat en prototyp som uppfyller kriterierna för innehåll, utseende, lättillgänglighet och uppdatering. Ytterligare tre projekt har beviljats medel. Projekten avser utbildning i familjestöd för anhöriga till borderlinepatienter, bättre hjälp till människor med emotionellt instabil personlighetsstörning och deras anhöriga samt utbildning för anhöriga till patienter men emotionellt instabil personlighetsstörning och självskadebeteende.

Ekonomiska konsekvenser

Av promemorian framgår att ändringen i lagtexten inte innebär några ökade kostnader för kommunerna eftersom de redan idag har skyldighet att erbjuda bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS för olika former av stöd- och omvårdnadsbehov. De stödinsatser som anhöriga ofta önskar för egen del är betydligt mindre kostsamma än kostnaderna är för det bistånd/den insats som den närstående annars skulle behövt.

I syfte att stödja kommunerna i deras arbete att utveckla olika stödformer har regeringen bidragit med medel till utvecklingsarbete under flera år. För 2008 avsätts sammanlagt 100 miljoner kronor till anhörigstöd. Motsvarande medel beräknas tillföras kommunerna de närmaste åren i syfte att förstärka och utveckla arbetet med direkta stödinsatser till anhörigvårdare eller anhörigstödjare.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningens uppfattning är att det förslag till ett förtydligande av kommunernas ansvar för stöd till anhöriga som ger insatser till närstående är bra och förvaltningen förordar den ändring av lagtexten som föreslås. Förvaltningen förordar också att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpningen av lagstiftningen som rör socialtjänstens arbete med stöd till personer som vårdar och stödjer närstående.

Det kan dock konstateras att huvuddelen av förslaget och därmed innehållet i promemorian, rör anhöriga som ger insatser till äldre närstående, dvs personer över 65 år och vars behov av stöd relaterar till ålderdomen. Av promemorian framgår att år 2000 svarade anhöriga för ungefär 70 procent av den totala hjälpvolymen bland personer 75 år och äldre som bodde i ordinärt boende. Det är således den stora gruppen av personer som berörs av förslaget.

I den mån förslaget kommer att påverka anhöriga till personer under 65 år kan det röra anhöriga till personer med psykiska funktionsnedsättningar, personer med långvariga sjukdomar och i vissa fall barn med funktionsnedsättningar. En stor del av de personer, under 65 år, med varaktiga omfattande funktionsnedsättningar omfattas av LSS vilket får till följd att anhörigas insatser till den närstående inte blir lika accentuerade som för äldre personer.

Det är naturligtvis mycket bra att stödet till de anhöriga som ger stöd och omvårdnad till sina närstående ges en starkare ställning i lagtexten och att de anhöriga får ett erkännande för det arbete som de utför. I promemorian framhålls också att förslaget inte syftar till att tvinga in anhöriga att utföra mer insatser utan att underlätta för dem som av fri vilja utför insatser. Förvaltningens uppfattning är att detta är en central punkt i förslaget. Utökat stöd till anhöriga får inte ersätta kommunernas skyldighet att bistå den enskilde med andra lagreglerade insatser såväl enligt SoL som LSS. Det är särskilt viktigt att tänka på när det gäller barn med omfattande funktionsnedsättningar. De har, som tidigare nämnts, i de allra flesta fall rätt till insatser enligt LSS som innefattar såväl avlösning, personlig assistans och boende. När det gäller personer med psykiska funktionsnedsättningar måste också övervägas bistånd enligt SoL som t ex ledsagning, kontaktperson, boendestöd och boende.

Bilaga

Departementspromemoria om stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående (Ds 2008:18)